

Vkladové produkty bankových sektorov vybraných krajín EÚ po finančnej kríze

Deposit banking products of selected EU countries after the financial crisis

Mária SCHWARZOVÁ

Abstrakt

Cieľom príspevku je prezentovať pôsobenie vplyvu priaznivého vývoja HDP na cudzie zdroje bankového sektora Slovenskej republiky v porovnaní s Českou republikou vo forme vkladových produktov a na ich vývoj a štruktúru v súvislosti s priaznivým vývojom ekonomiky krajiny. Príspevok sa zameriava na vyhodnotenie pôsobenia vývoja HDP na vkladové produkty bánk. Podstatnú položku vkladových produktov tvoria voľné finančné prostriedky na bežných účtoch a finančné prostriedky na termínovaných vkladoch a úsporných vkladoch podnikateľských subjektov a obyvateľstva. Súčasťou vkladových produktov sú aj vkladové certifikáty vydávané bankami. Príspevok vyhodnocuje časové obdobie v období po finančnej kríze do súčasnosti. Predpokladom skúmania je hypotéza, že pri raste HDP by mali rásť aj cudzie zdroje vo forme vkladových produktov.

Kľúčové slová: vkladové produkty bánk, finančné nástroje, vývoj HDP, vývoj zamestnanosti

Abstract

The aim of the paper is to present the influence of favorable GDP development on foreign sources of the banking sector of the Slovak Republic as compared to the Czech Republic in the form of deposit products and their development and structure in connection with the favorable development of the economy of the country. The paper focuses on assessing the effect of GDP developments on bank deposit products. The substantial deposit item consists of free funds on current accounts and funds for term deposits and savings deposits of business entities and households. Deposit certificates are also part of the deposit products. Contribution evaluates the period of time after the financial crisis to the present. A prerequisite for this is the hypothesis that growth in GDP should also increase foreign sources in the form of deposit products.

Key words: bank deposit products, financial instruments, GDP development, employment development

JEL Classification : E 41, E 43, G 1

Úvod

Banky v Európskej únii poskytujú veľkú škálu finančných vkladových produktov a služieb, ktoré sa neustále vyvíjajú vzhľadom na meniacu sa finančnú situáciu. Bankový sektor so svojimi cudzími zdrojmi, ktoré sú získavané od klientov vo forme vkladových produktov predstavujú finančnú základňu národného hospodárstva, ktorá zasahuje do všetkých jeho súčastí. Vkladové produkty v bankách predstavujú najdôležitejšie produkty komerčných bánk, pomocou ktorých banka získava cudzie zdroje pre financovanie aktívnych obchodov a na splnenie svojich podnikateľských zámerov. Vkladové produkty bánk prechádzajú zmenami, čo pre klientov predstavuje na jednej strane nové možnosti zhodnotenia svojich voľných finančných prostriedkov, avšak na druhej strane určitý čas na zorientovanie sa v škále rôznych bankových ponúk v tejto oblasti. Vkladové operácie sú v zmysle medzinárodných štandardov finančného vykazovania považované za záväzkové bankové operácie, ktoré sú vykazované v pasívach bánk a ohodnocované reálnou hodnotou, pri dobe splatnosti do jedného roka, alebo amortizovanou hodnotou prostredníctvom efektívnej úrokovej sadzby, ak je ich doba splatnosti dlhšia ako jeden rok [1].

Vkladové bankové finančné nástroje predstavujú cudzie zdroje banky prostredníctvom ktorých komerčná banka získava dostatočnú kvantitatívnu a kvalitatívnu optimálnu časovú štruktúru cudzích finančných zdrojov, ktoré budú využívané na dosiahnutie jej obchodných cieľov. Cieľom bánk je dosiahnutie takého stavu aktívnych finančných nástrojov vo forme poskytnutých úverov a nakúpených cenných papierov a ďalších druhov bankových operácií, aby prosperovala v budúcnosti, vytvárala zisk a súčasne plnila všetky regulačné požiadavky. Na dosiahnutie všetkých svojich cieľov je nevyhnutné získavanie cudzích zdrojov z vkladových a aj z emisných produktov.

V procese riadenia bankových obchodov vo forme vkladových produktov sú východiskovým bodom analytické štúdie o vývoji celkového hospodárstva krajiny v nadväznosti na jej finančnú situáciu.

Faktory ovplyvňujúce výšku získaných finančných prostriedkov od podnikateľských subjektov a od obyvateľstva sú ekonomické ukazovatele ako napríklad vývoj HDP,

zamestnanosti, inflácia, úrokové sadzby a podobne. Ekonomické subjekty, ktoré majú voľné finančné prostriedky musia prehodnotiť riziko správnosti svojej transakcie, vzhľadom na to, že sa môže jednať aj o vkladový produkt s dĺžkou trvania niekoľko rokov. Vkladové produkty pre obyvateľstvo sú úzko späté so sociálnymi faktormi, ktoré sa môžu rýchlo meniť. V súčasnosti je klesajúca úroveň nezamestnanosti na Slovensku na historickej úrovni cca 6,2% a v Čechách na 3,2 %. Táto skutočnosť spôsobuje, že väčšia časť podnikateľských subjektov a obyvateľstva je schopná vytvárať úspory, ktoré môžu ponúknuť banke na určité časové obdobie. Negatívnym vplyvom je pretrvávajúca výnosnosť vo forme úrokových sadieb, ktorých hodnoty sú v súčasnosti na dlhodobu nízkej úrovni.

1. Vkladové produkty bánk SR a ČR

Vkladové produkty v zmysle medzinárodných štandardov finančného vykazovania predstavujú finančné nástroje oceňované reálnou alebo amortizovanou hodnotou [2]. Reálna hodnota v zmysle medzinárodného štandardu finančného vykazovania IFRS 13 predstavuje cenu, ktorá je zaplatená za prevod záväzku pri riadnej transakcii medzi účastníkmi trhu [3] k dátumu ocenenia. Všetky vkladové produkty bánk podliehajú ochrane vkladov na základe stanovených podmienok [4].

Slovenské a české banky ponúkajú pre svojich klientov – podnikateľské subjekty a obyvateľstvo tieto druhy vkladových produktov:

- netermínované vklady klientov,
- termínované vklady klientov,
- úsporné vklady klientov,
- vkladové certifikáty klientov.

1. 1 Netermínované vklady klientov

Netermínované vklady tzv. vklady na požiadanie (vista vklady, vklady na videnie) predstavujú vklady klientov v bankách kedykoľvek splatné. Majú formu bežných, resp. kontokorentných účtov, ktoré slúžia najmä na uskutočňovanie bezhotovostného platobného styku. Klienti majú možnosť kedykoľvek disponovať finančnými prostriedkami, preto úroková sadzba je nízka. Usadenosť vkladov predstavuje časové obdobie počas ktorého finančný stav vkladových produktov banky neklesne pod určitú hranicu, aj napriek

prichádzajúcim a odchádzajúcim platbám klientov z ich účtov, vyplývajúcich z platobného styku. Takéto finančné prostriedky majú banky trvale k dispozícii, lebo všetci klienti si úplne nevyčerpajú zostatky na účtoch. Banky ich využívajú ako zdroje na uskutočňovanie svojich aktívnych obchodov. Pre banky sú najmenej stabilným cudzím zdrojom aj z hľadiska likvidity. Vklady a výbery sa realizujú hotovostným alebo bezhotovostným platobným stykom.

1. 2 Termínované vklady klientov

Termínované vklady klienti uzatvárajú na určitú dobu s cieľom dosiahnuť vyšší výnos, čím sa klient vzdáva na stanovenú dobu možnosti disponovať s vlastnými finančnými prostriedkami. Tieto prostriedky sú uložené na vkladových účtoch na základe zmluvy termínovanom vklade. Takéto vkladové produkty sú pre banku pomerne stabilným peňažným zdrojom a majú priaznivý vplyv na jej likviditu.

Možno ich členiť na termínované vklady s :

- pevnou lehotou splatnosti, s dohodnutým termínom splatnosti – viazanosťou na obdobie napríklad 1 mesiac, jeden rok a podobne. Klient sa zaväzuje vybrať vklad až po uplynutí tejto lehoty,
- s výpovednou lehotou, disponovanie s finančnými prostriedkami je obmedzené na vopred dohodnutú výpovednú lehotu napríklad 30, 60, 90 dní až niekoľko rokov. Ak si chce klient vybrať vklad, musí to vopred oznámiť banke a až po uplynutí dohodnutej výpovednej lehoty môže disponovať so svojimi finančnými prostriedkami.

V zmysle určitých požiadaviek môže byť termínovaný vklad zo strany klienta využitý aj ako kolaterál. Prijatie termínovaných vkladov ako akceptovateľných kolaterálov je možné pre všetky refinančné obchody Eurosystemu [5].

1. 3 Úsporné vklady klientov

Úsporné vklady klientov predstavujú vklady na vkladných knižkách. Vkladná knižka predstavuje klasický spôsob sporenia, ktorý je stále populárny.

Úsporné vklady klientov členíme:

- na vkladné knižky bez výpovednej lehoty, pri ktorých klient môže peniaze vybrať kedykoľvek bez toho, aby ste to vopred oznamovali banke,
- na vkladné knižky s výpovednou lehotou, pri ktorých klient musí banke dopredu oznámiť, kedy chcete z vkladnej knižky uskutočniť výber. Výpovedná lehota je napríklad od 1 mesiaca do 24 mesiacov. Všeobecne platí: čím dlhšia výpovedná lehota, tým lepší úrok.

1. 4 Vkladové certifikáty klientov

Vkladové certifikáty predstavujú vkladové listy. Splatné sú v stanovených termínoch podľa obchodných emisných podmienok. Finančné prostriedky, ktoré sú vložené klientom do takéhoto vkladového produktu, sú vrátené klientovi na jeho bežný účet alebo v hotovosti až po uplynutí lehoty stanovenej na vkladovom certifikáte. Všetky depozitné certifikáty sú vydávané na meno. Vzťahuje sa na ne zákon o ochrane vkladov. Vkladový certifikát je cenný papier vydávaný na meno. Nie je však verejne obchodovateľný, inak by nepatril do systému Fondu na ochranu vkladov (podľa zákona o ochrane vkladov § 3 bod 4 [6]). Väčšina bánk umožňuje odpredaj certifikátov tretej osobe.

Hoci celkové vkladové produkty v bankách rastú, strednodobé a dlhodobé depozitné produkty klesajú. Podiel vkladových produktov s viazanosťou dlhšou ako 12 mesiacov sa za päť rokov znížil cca na 15 % vkladových produktov. Odklon od dlhších dôb splatností je teda v skutočnosti ďaleko výraznejší.

Ochrana vkladových produktov bánk je jednotná v celej Európskej únii. Zákon o ochrane vkladov upravuje financovanie systému ochrany vkladov v Európskej únii a príspevky bánk do tohto systému. Do 3. júla 2024 musia dostupné prostriedky systému ochrany vkladov dosiahnuť 0,8 % všetkých krytých vkladov. Ak si banka neplní svoje povinnosti aj napriek týmto opatreniam, Fond ochrany vkladov pristúpi k jej vylúčeniu zo systému ochrany vkladov. Pravidlá systému ochrany vkladov boli v minulosti odlišne v jednotlivých členských štátoch Európskej únie. V súčasnosti sú vkladové produkty bánk Európskej únie chránené do výšky 100 tis. EUR.

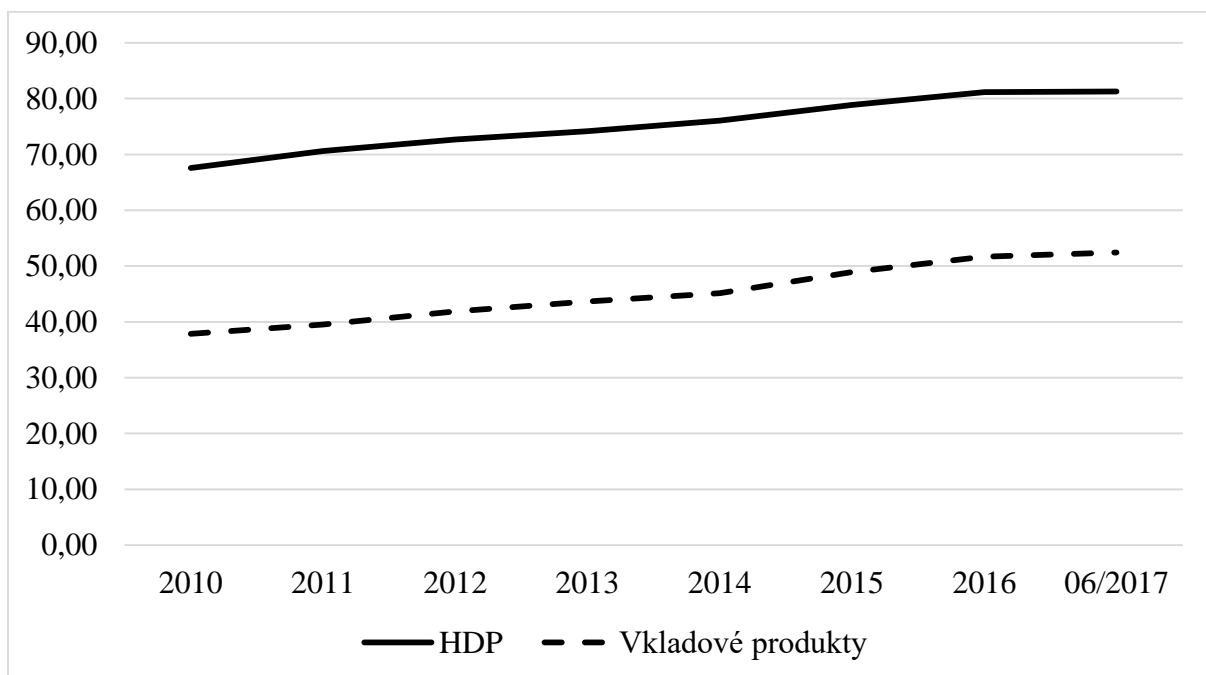
V zmysle medzinárodných štandardov finančného vykazovania podľa IAS 39[7] sú vkladové produkty bánk vykazované v pasívach komerčných bánk a zosumarizované v pasívach

národných regulátorov v bilancii aktív a pasív. Národní regulátori ich vykazujú v časovom období jedného mesiaca narastajúcim spôsobom. Z hľadiska vykazovania sú vkladové produkty členené na vkladové produkty podnikateľských subjektov a vkladové produkty obyvateľstva. Motívom vloženia voľných finančných prostriedkov do týchto produktov pre podnikateľské subjekty je špekulatívny faktor. Motívom vloženia voľných finančných prostriedkov do týchto produktov pre obyvateľstvo je vo väčšine zabezpečenia sa proti budúcim neočakávaným udalostiam.

2. Vkladové produkty bánk SR a ČR a vývoj HDP

Vychádzajúc zo stanovenej hypotézy, ktorá predpokladá, že pri priaznivom vývoji HDP dochádza k zvýšeniu objemu vkladových produktov bánk bol posúdený ich vzájomný vzťah. Významným ekonomickým faktorom, ktorý ovplyvňuje vkladové produkty bánk je vývoj HDP. Slovenská republika je krajina s rozvinutou ekonomikou, kde rozvinutý automobilový priemysel je v súčasnosti hlavným faktorom ovplyvňujúci rast HDP, a teda aj ekonomiku štátu.

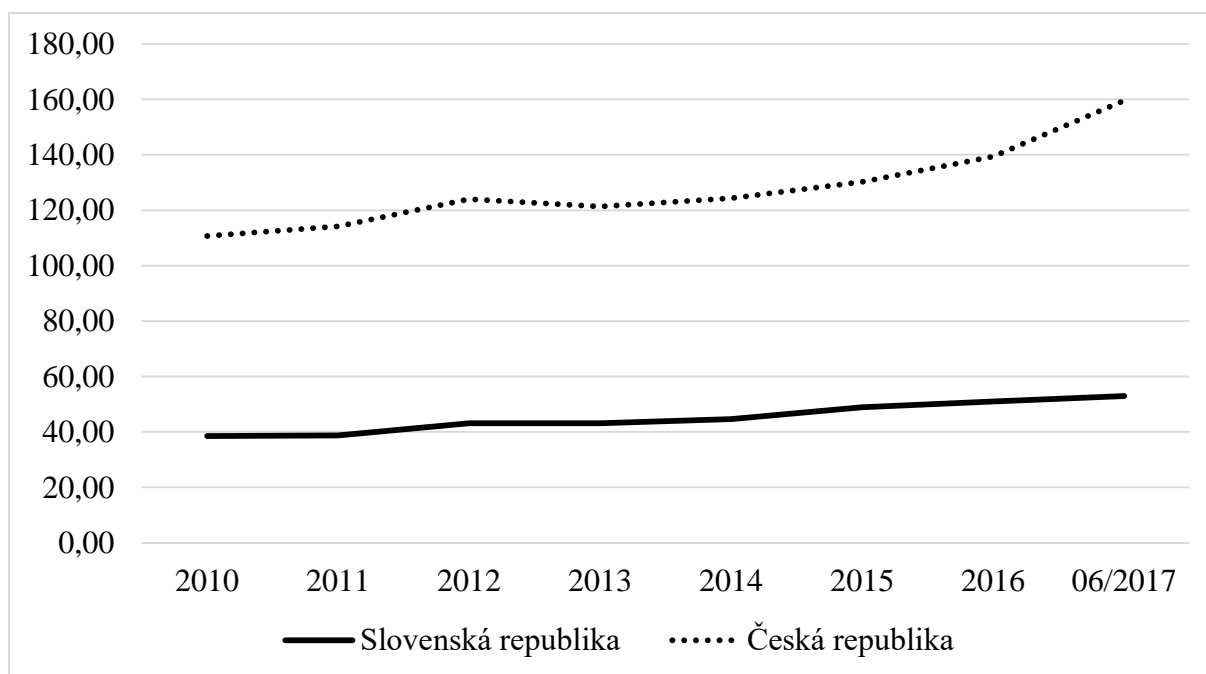
Graf 1 : Vývoj HDP v Slovenskej republike a vkladových produktov tis. EUR od roku 2010 do júna 2017

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov: <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/financne-institucie/banky/statisticke-udaje-penaznych-financnych-institucii/vklady>
<http://ec.europa.eu/eurostat/web/national-accounts/data/database>

Priebeh rastu oboch vývojových kriviek má mierne rastúci charakter. HDP rástol medziročne približne o 2 – 3% v porovnaní s predchádzajúcim obdobím. Vkladové produkty bánk SR od roku 2012 medziročne mierne rástli. Rýchlejší rast bol zaznamenaný po roku 2014, ktorý sa držal až do konca skúmaného obdobia. Zaujímavých je aj fakt, že vklady rástli aj napriek klesajúcim úrokovým sadzbám. Vo väčšine bánk bolo možné pozorovať nárast objemu vkladov najmä od roku 2015, kedy medziročný rast predstavoval takmer 10 %. Vzhľadom na to, že vkladové produkty bánk SR sú tradičné produkty a nie sú ovplyvnené rizikami návratnosti vložených finančných prostriedkov ako aktívne obchody bánk, klienti svoje voľné finančné prostriedky zverujú bankám a len málo ich vkladajú do cenných papierov, alebo iných foriem obchodov.

Graf 2 : Porovnanie vývoja vkladových produktov Slovenskej republiky s Českou republikou v tis. EUR v období od roku 2010 do júna 2017

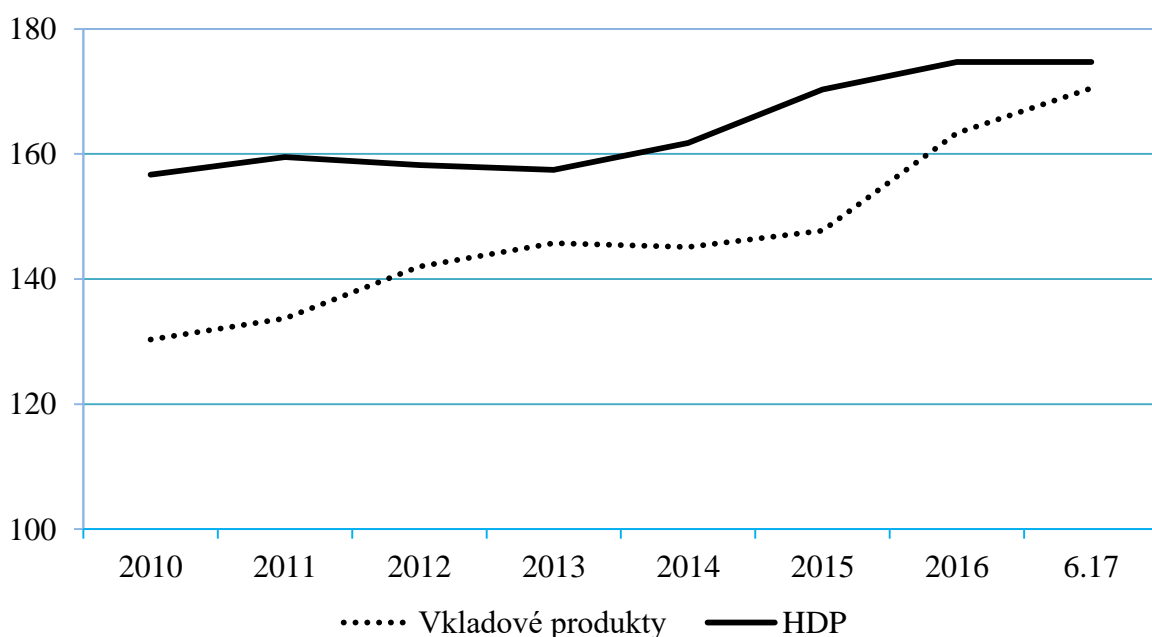

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov: <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/financne-institucie/banky/statisticke-udaje-penaznych-financnych-institucii/vklady>;

https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_RILL?p_strid=AABBA&p_lang=CS

Porovnaním vývoja vkladových produktov Slovenskej republiky s Českou republikou je vývoj ovplyvnený celkovým stavom ekonomiky týchto krajín. Aj keď Česko má nižší ekonomický rast ako Slovensko z porovnania vkladových produktov týchto dvoch bankových sektorov vyplýva, že dlhotrvajúca nízka nezamestnanosť v ČR spôsobuje rýchlejšiu intenzitu rastu vkladov bánk. Obidve krajiny majú dobré ekonomické výsledky ako ekonomický rast, znižujúcu sa nezamestnanosť, čo priaznivo pôsobí na zvyšujúcu sa životnú úroveň a tým aj viac voľných finančných prostriedkov ekonomických subjektov. Slovensko má pomalý, ale stabilný rast objemov vkladových produktov. Životná úroveň v Českej republike sa skvalitňovala a subjekty mohli tvoriť vyššie úspory, čím rástli aj prijaté vklady v bankách. Česká republika nie je súčasťou Eurozóny, t. z. neprijala Euro, môže ovplyvňovať svoj menový kurz, a tak ovplyvňovať aj úrokové sadzby, čo je impulzom pre klientov na lepšie zhodnotenie svojich voľných finančných prostriedkov.

Graf 3 : Vývoj HDP v Českej republike a vkladových produktov v mld. EUR od roku 2010 do júna 2017

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov:

<http://ec.europa.eu/eurostat/web/national-accounts/data/database>

https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_RILL?p_strid=AABBA&p_lang=CS

Vývoj HDP je ovplyvnený spotrebou domácnosti, firiem, štátu a čistým exportom. V rokoch 2010 až 2011 sa stanovená hypotéza potvrdila, vzhľadom k tomu, že vývoj HDP a vývoj vkladových produktov má podobný vývoj a paralelne rástol. Od roku 2012 do roku 2013 vzniká nepriama úmera, keď objem vkladových produktov rástol, avšak HDP klesal. V nasledujúcich obdobiach v rokoch 2014 až 2016 pozorujeme opäť nárast HDP, ako aj vkladov. Od roku 2015 nastal intenzívny rast vkladových produktov a súčasne aj rast HDP.

Záver

Bankový sektor každej krajiny je neodmysliteľnou súčasťou fungovania každej vyspelej trhovej ekonomiky. Vzhľadom na jeho významné postavenie v národnom hospodárstve je potrebné zabezpečiť jeho dôveryhodnosť, zdravé fungovanie a stabilitu. Porovnaním vývoja Slovenskej a Českej republiky bolo zistené, že v Čechách najmä odo roku 2015 dochádzalo k intenzívnejšiemu rastu vkladových produktov, čiže aj banky mali k dispozícii väčší objem cudzích zdrojov, ktoré mohli využívať v aktívnych obchodoch vo forme úverov pre podnikateľské subjekty a obyvateľstvo. V súčasnosti slovenské a české komerčné banky poskytujú veľké množstvo vkladových produktov a služieb, ktoré sa neustále menia na základe požiadavky klientov. Vzhľadom k tomu, že podľa zákona o ochrane vkladov sú vklady chránené do výšky 100 000.- EUR, klienti majú možnosť uložiť svoje voľné finančné prostriedky takmer bez rizika, aj vtedy ak by niektorá banka bola vyhlásená za neschopnú vyplácať vklady.

Literatúra:

[1] NARIADENIE KOMISIE (ES) č. 1004/2008 z 15. októbra 2008, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1725/2003, ktorým sa prijímajú určité medzinárodné účtovné štandardy v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1606/2002, pokiaľ ide o Medzinárodný účtovný štandard (IAS) 39 a Medzinárodný štandard finančného výkazníctva (IFRS)

Vedecký časopis FINANČNÉ TRHY, Bratislava, Derivat 2018, ISSN 1336-5711, 1/2018

- [2] Medzinárodný štandard finančného vykazovania IFRS 9- Finančné nástroje
- [3] Medzinárodný štandard finančného vykazovania IFRS 13 – Reálna hodnota
- [4] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/49/EÚ zo 16. apríla 2014 o systémoch ochrany vkladov (Ú. v. EÚ L 173, 12.6.2014, s. 149).
- [5] NARIADENIE (ES) č. 1053/2008 EURÓPSKEJ CENTRÁLNEJ BANKY z 23. októbra 2008 o dočasných zmenách pravidiel týkajúcich sa akceptovateľnosti kolaterálu (ECB/2008/11)
- [6] Zákon o ochrane vkladov a o zmene a doplnení niektorých zákonov - Zákon č. 118/1996 Z. z. - úplné znenie
- [7] Medzinárodný účtovný štandard IAS 39 – Finančné nástroje – účtovanie a oceňovanie

Internetové zdroje

<https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/financne-institucie/banky/statisticke-udaje-penaznych-financnych-institucii/vklady><http://ec.europa.eu/eurostat/web/national-accounts/data/database>

Národná banka Slovenska. Bulletin.[online]. [cit. 2017.10.06]. Dostupné na https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/BulletinMFS/2017/BulletinMFS_062017.pdf

https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_RILL?p_strid=AABBA&p_lang=CS

<http://ec.europa.eu/eurostat/web/national-accounts/data/database>

Kontaktné údaje :

Ing. Mária SCHWARZOVA, PhD.

odborný asistent

Katedra bankovníctva a medzinárodných financií,

Národohospodárska fakulta,

Ekonomická univerzita v Bratislave

Dolnozemska cesta 1

PSČ 852 35

Slovenská republika

email: maria.schwarzova@euba.sk

Príspevok je výsledkom realizácie projektu VEGA (1/0009/17) - "Vytváranie kapitálovej únie v Európe a jej vplyv na jednotlivé členské krajiny".